

מסכת מועד קטן פרק שני מי שהפך

(מועד קטן יא, ב)

משנה:

מי שהפך את זיתיו (שהזמין ליתנם על גבי הבד להוציא מהן שמן) ואירעו אבל (בשאר ימות השנה, שלא סמוך לרגל, ואינו יכול ליתנם על גבי הבד, לפי שאבל אסור בעשיית מלאכה) או אונס (היינו מילתא אחריתי, כלומר: מי שהפך את זיתיו לפני הרגל ואירעו אונס, ולא היה יכול ליתנם על גבי בית הבד, ובא הרגל) או שהטעוהו פועלים (שהשכיר ליתנם על גבי בית הבד קודם הרגל, ולא באו) - טוען קורה ראשונה (כלומר: נותן על גבי בית הבד ברגל וסוחט עליהן הקורה פעם אחת, דאי לא עביד הכי - איכא פסידא יתירא) ומניחה (בו, שלא יסחוט יותר עד לאחר המועד) לאחר המועד, דברי רבי יהודה; רבי יוסי אומר: זולף וגומר וגף כדרכו (כלומר: נותן על גבי בית הבד וסוחט הכל; כל מידי דשפוך קרי 'זילוף').

גמרא:

פתח באבל וסיים במועד (דקתני: מי שהפך את זיתיו ואירעו אבל' ולא פירש אם יכול לטעון קורה באבילות אם לא, אלא מילי דמועד קא פריש: דכי אירע לו קודם המועד אונס - טוען קורה ראשונה במועד) !? [פתח באבל שבגלל האבל הוי אונס ואינו יכול לעבוד, מכאן שיש איסור מלאכה לאבל, וסיים במועד שבמועד מותר לעשות את המלאכה שבאבילות אסור היה!]

אמר רב שישא בריה דרב אידי: זאת אומרת: דברים המותרין במועד אסורים בימי אבלו (כלומר: להכי לא פריש: דאסור לו לטעון אפילו קורה ראשונה בימי אבלו); רב אשי אמר: 'לא מיבעיא' קאמר: לא מיבעיא בימי אבלו, דמדרבנן הוא (דאין אסור במלאכה אלא מדרבנן), ושרי (לטעון קורה ראשונה), אלא אפילו במועד - דאיסור מלאכה מדאורייתא (חולו של מועד דאסירא ביה מלאכה - מדאורייתא, דכתיב (שמות כג, טו) את חג המצות תשמור שבעת ימים - לימד על כל החג שהוא אסור) - במקום פסידא שרו רבנן (לטעון קורה ראשונה).

תניא כוותיה דרב שישא בריה דרב אידי: 'אלו דברים העושים לאבל (אחרים) בימי אבלו (אבל הוא עצמו אינו רשאי): זיתיו הפוכין - טוענין לו (נותנין אותן על בית הבד, וטוענין לו קורה ראשונה, אבל הוא עצמו אינו עושה, היינו כרב שישא, דאמר: דברים המותרין בחולו של מועד אסורין בימי אבלו), וכדו לגוף (מגופת החבית), ופשתנו להעלות מן המשרה, וצמדו להעלות מן היורה (כל הני אית בהו פסידא אי לא עביד להו), ומרביצים שדהו משתגיע עונת המים שלו (כשהגיע זמנו להשקות השדה; שכן היו נוהגין: כל אחד ואחד משקה כל השדות שבבקעה, איש יומו או שבוע אחד); רבי יהודה אומר: אף זורעין לו שדה ניר ושדה העומדת לפשתן (שאם לא תזרע עכשו - מכאן ואילך אינו ראוי לפשתן). אמרו לו: (לא תזרע שדה ניר ושדה פשתן): אם לא תזרע בככיר - תזרע באפל, אם לא תזרע פשתן - תזרע ממין אחר (ולא הוי פסידא יתירא)!

רבן שמעון בן גמליאל אומר: זיתיו הפוכין ואין שם אומן אלא הוא, כדו לגוף ואין שם אומן אלא, הוא פשתנו להעלות מן המשרה וצמדו להעלות מן היורה ואין שם אומן אלא הוא - הרי זה יעשה בצינעא; יתר על כן אמר רבן שמעון בן גמליאל: אם היה אומן לרבים, וספר וכלן לרבים (שומר בית המרחק, ומשמשן בבית המרחק, ונוטל מכל אחד שכרו), והגיע עת הרגל (שהכל צריכין לו) ואין שם אומן אלא הוא - הרי זה יעשה (כיון דאית ליה פסידא, ואיכא נמי צורך רבים); (ולא גרסינן הכא 'בצינעא', - דהא רבים הוא);

האריסין (מקבלי השדות לשנים לשליש ולרביע) והחכירין (שקיבל לשמירה ולעובדה, לסכום: "כך וכך כורין אני נותן לך ממנה") והקבלנין (שקיבלו לשומרה לזמן פלוני בסכום כך וכך, בין יהיה הרבה או מעט) - הרי אלו יעשו אחרים בשכילן;

החמירין הגמליין והספנין - הרי אלו לא יעשו (לא ישכירו לכתחילה, לפי שהמלאכה שלהם הוא), ואם היו מוחכרין או מושכרין (הם או בהמתם) אצל אחרים (למהלך חדש או חדשים) - הרי אלו יעשו (הם לעצמן, ולא יפסידו כל שכרן, ובעלים נמי לא יפסידו); (והכא לא קתני 'על ידי אחרים' - שהרי הן בעצמן מושכרין, אבל אריסים - אפשר להם על ידי אחרים בעבודת קרקע);

שכיר יום (אחד) - אפילו בעיר אחרת (ואין יודעין שם שהוא אבל, וליכא משום מראית העין) לא יעשה (הואיל ובידו לחזור, כדאמרינן (בבא קמא קטז, ב): פועל חוזר ואפילו בחצי היום, וליכא פסידא כולי האי);

היתה מלאכת אחרים כידו (בביתו, כגון בגד לארוג), (הואיל וברשותיה לגומרו לאחר זמן הרי אלו לא יעשו), **אף על פי שבקיבולת** (לעשות בכך וכך) (אחרים היא, שקיבל עליה לצמיתות אותו בגד לאורגו בכך וכך) - **לא יעשה**.

'אף על פי שבקיבולת' ולא מיבעיא שאינה קיבולת? אדרבה קיבולת - כדידיה דמי (ואסור, אבל שאינה קיבולת, דלא הוה כדידיה - שרי) ! ? אלא אימא: **בין קיבולת בין שאינה קיבולת - לא יעשה**; **היתה מלאכתו כיד אחרים - בביתו** (של אבל) **לא יעשו** (משום חשד, שיאמרו: הוא בעצמו מסייע במלאכה, אי נמי: שלא יאמרו בימי אבלו השכירו לזה הפועל), **בבית אחר יעשו**.

מריון בריה דרבין ומר בריה דרב אחא בריה דרבא, הוה להו ההוא גמלא דתורא בהדי הדדי (צמד בקר בין שניהם: שור אחד לזה ושור אחד לזה); איתרעא ביה מילתא (אבילות) במר בריה דרב אחא בריה דרבא, ופסקיה לגמליה (הפסיק שורו מן הצמד, ולא שלחו לחרוש בשדה, לפי שהיה אָבֵל, ומצווה על שביתת בהמתו מדרבנן). אמר רב אשי: גברא רבה כמר בריה דרב אחא עביד הכי? נהי דלפסידא דידיה לא חייש (דלא קא מעבד ארעא מגמליה, משום דאבל הוא) - אדאחרים (לפסידא דאחריני - כגון מריון) לא חייש (דלא קא משדר לגמליה - הוי ליה פסידא, דלא הוה ליה בהמה לחרוש, וכיון דשרי כדתינא אם היו מוחכין וכו' - הוה ליה למיחש אפסידא דחבריה)? והא תניא: **'אם היו מושכרין או מוחכרין אצל אחרים הרי אלו יעשו'** ! והוא (מר בריה דרב אחא) סבר: אדם חשוב שאני (דהא והא אסור לדידיה למיעבד).

(מועד קטן יב, א)

אמר שמואל: מקבלי קיבולת, בתוך התחום אסור (אסור ליתן מלאכה לנכרי בקיבולת כי עבדי ליה בשבתא, דידעי כולי עלמא ואמרי: היום בשבת יהב ליה; והא דשרי בית הלל בפרק קמא דשבת (יז, ב) ליתן כלים לכובס בערב שבת עם חשיכה, ואפילו בתוך התחום - משום דכביסה בנכרי מידי דלא מינכר, וליכא חשדא, אבל מידי דמינכר - בתוך התחום אסור, משום חשדא), **חוץ לתחום מותר**.

אמר רב פפא: ואפילו חוץ לתחום לא אמרן אלא דליכא מתא דמקרבא להתם, אבל איכא מתא דמקרבא להתם - אסור (אותן פועלים נכרים אסורים, דאינהו ידעי דהני נכרים עבדי ליה מלאכה, ואמרי: בשבתא יהב להו).

אמר רב משרשיא: וכי ליכא מתא דמקרבא להתם נמי לא אמרן אלא בשבתות ובימים טובים, דלא שכיחי אינשי דאזלי להתם, אבל בחולו של מועד, דשכיחי אינשי דאזלי ואתו להתם - אסור (דאמרי: היום יהבו ליה).

מר זוטרא בריה דרב נחמן - בנו ליה אפדנא [בנין אחוזה] מקבלי קיבולת חוץ לתחום; איקלע רב ספרא ורב הונא בר חנינא, ולא עלו לגביה; ואיכא דאמרי הוא נמי לא על בגווייה. והאמר שמואל 'מקבלי קיבולת, בתוך התחום - אסור, חוץ לתחום - מותר'?

אדם חשוב שאני.

ואיכא דאמרי: סיועי סיועי בתיבנא בהדיהו (שהיה נותן להם תבן למלאכה, דהואיל והוא מסייע בהדיהו - אסור).

רב חמא שרא להו לאבונגרי (מסדרי שולחנות) דבי ריש גלותא למיעבד להו עבידתא בחולא דמועדא (אם נשבר השלחן - שרי לתקנו); אמר: כיון דאגור לא קא שקלי - שרשוויי הוא דקא משרשו ליה (ריוח בעלמא, כדי סעודתם דקא אכלי בהדיהו, ולא קא חשיב מלאכה), ולית לן בה.

תנו רבנן: **'מקבלין קיבולת במועד** (נותנה לנכרי) **לעשותה לאחר המועד, ובמועד אסור; כללו של דבר: כל שהוא עושה - אומר לנכרי ועושה, וכל שאינו עושה - אינו אומר לנכרי ועושה**.
תניא אידך [תוספתא מועד קטן פ"ב מ"ה ג'ליברמן]: **'מקבלין קיבולת במועד לעשותה לאחר המועד, ובלבד שלא ימדוד ושלא ישקול ושלא ימנה כדרך שהוא עושה בחול**.

תנו רבנן: **'אין מוכיעין בהמה** (אין אווזין הבהמה ומביאין עליה זכר) **בחולו של מועד** (משום דעביד מלאכה); **כיוצא בו אין מוכיעין בכבוד** (דקעביד ביה מלאכה, וכתיב (דברים טו, יט) לא תעבוד בבכור שורך), **ולא בפסולי המוקדשין**.

תניא אידך: 'אין מרביעין בהמה בחולו של מועד; רבי יהודה אומר: חמורה שתבעה - מרביעין עליה זכר בשביל שלא תצטנן, ושאר כל הבהמות מכניסין אותן לבקרות (מקום שיש שם בהמות, והיא רובעת מעצמה).

תנו רבנן: 'אין מדיירין (מכניסין בהמה לשדה, כדי שיוציאו זבל, ומזבלין השדה) לא בשבתות ולא בימים טובים, ולא בחולו של מועד; ואם באו מאליהן - מותר;

ואין מסייעין אותן (לבהמה לבא בשדה, או אם נכרים הם - אין מסייעין להם להסיען ממקום למקום כדי שתזבל כל השדה, אפילו בבאין מעצמם), ואין מוסרין להם שומר (לשומר, כגון אם נכרים הם) לנער את צאנם;

היה שכיר שבת (ששכרו כל השבוע לדיר שדהו), שכיר חדש, שכיר שנה, שכיר שבוע (שמיטה) - מסייעין אותן (כאילו של נכרים הוא) ומוסרין להם שומר

(רועה אחד) לנער את צאנם (שמדיירין אותה; הואיל ואינו שכיר לשבת ממש) (הכי גרסינן: ועושה נכרי בשבת ויום טוב ומסייעין במועד - דלא טרח מלאכה; כלומר: יכולין לסייע לאותו שכיר לדיר); רבי

אומר: בשבת - בטובה (אם רוצה שום אדם לסייע לאותו שכיר בטובתו - עושה, כלומר: בחנם ולא בשכר), ביום טוב - כמזונות, במועד - בשכר.

אמר רב יוסף: הלכתא כרבי.

משנה:

וכן מי שהיה יינו בתוך הבור (שלפני הגת; אותו כלי שהיין נופל בו מן הגת - קרוי 'בור') ואירעו אבל או אונס או שהטעוהו - זולף וגומר וגף כדרכו (כלומר: מריק אותו בחבית, וגף החבית במגופה גמורה), דברי רבי יוסי;

רבי יהודה אומר: (אינו יכול לגוף כדרכו, אלא) עושה לו לימודים (לְיִמּוּדִים, היינו 'לימודין') בשביל שלא יחמיץ (שאם אינו סותמו - מחמיץ).

גמרא:

וצריכא (למימר בתרוייהו, בשני בבי דמתניתין: דמשחא ודחמרא ד'רבי יוסי אומר זולף כו'): דאי אשמעינן קמיתא, בההיא (רישא דמתניתין) קאמר רבי יוסי (זולף כדרכו), משום דמישחא נפיש פסידה (דמשחא - יקיר, ואיכא פסידא יתירא), אבל חמרא - דלא נפיש פסידה - אימא מודי ליה לרבי יהודה (דאינו זולף וגף ממש, אלא עושה לימודים עראי); ואי אשמעינן בתרייתא, בההיא קאמר ר' יהודה, אבל בהך - אימא מודה לרבי יוסי? - צריכא.

אמר רב יצחק בר אבא: מאן תנא שינוי במועד בדבר האבד?

דלא כרבי יוסי (דאמר: גומר כדרכו ואינו צריך שינוי).

אמר רב יוסף: הלכה כרבי יוסי.

בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק: מהו למישע חביתא (לגוף החבית) דשיכרא בחולא דמועדא?

אמר להו: סיני (רב יוסף) אמר הלכה כרבי יוסי (דגף כדרכו)!

אימור דאמר רבי יוסי בחמרא, בשיכרא מי אמר?

חמרא טעמא מאי? - משום דנפיש פסידה? שיכרא נמי אית בה

פסידא, דאמר אביי: אמרה לי אם: בר שית סאוי ושייע מפר תמני ולא שיע (כלומר: יפה שִׁכָּר מוגף שמחזיק ששה סאין, משכר שהוא בכלי גדול שמחזיק שמונה סאין).

אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הלכות מועד כהלכות כותים בהלכה (דאמרין (חולין דא): היכא דאחזיק - אחזיק, היכא דלא אחזיק - לא אחזיק).

למאי הלכתא?

אמר רב דניאל בר קטינא: לומר שהן עקורות (כאשה עקרה: שאין לאדם ממנה פרי, אלא גופה) ואין למידות זו מזו (דאימא 'כשם שזו מותרת כך זו מותרת', כמו בכותים,

ולא אמרינן: כי היכי דמחזיק בהאי מחזיק בהאי, אלא לא ילפי הני מהני), דאמר שמואל:

זופתין כוזתא ואין זופתין חביתא.

רב דימי מנהרדעא אמר: זופתין חביתא ואין זופתין כוזתא.

מר (דאמר זופתין חביתא) חייש לפסידא (ובחביתא איכא פסידא יתירא אי לא זופתין לה, משום

דנפיש יינא, ובכוזתא ליכא פסידא יתירא; 'כוזא' = כלי קטן) ומר (דאמר זופתין לכחא) חייש

לטירחא (חייש לטירחא יתירא, ובכחא ליכא טירחא יתירא, ובחביתא איכא טירחא יתירא).

אמר אביי: נקטינן: הלכות מועד כהלכות שבת:

(מועד קטן יב, ב)
יש מהן פטור אבל אסור (והא דקתני 'אין זופתין' - אסור למיעבד לכתחילה, אבל בדיעבד - לא
הוי חייב), ויש מהן מותר (והא דקתני 'זופתין' - הוי מותר) לכתחלה.

רב הונא חצרו ליה חצדא במועדא (למיחצד = לקצור, ורב הונא יש לו מה יאכל הוה,
ואמאי שרי לה?).

איתיביה רבה בר רב הונא לרב הונא: 'טוחנין קמח במועד לצורך
המועד, ושלא לצורך המועד - אסור; דבר שאבוד במועד - מותר
לעשותו במועד, דבר שאינו אבוד במועד - אסור; כמה דברים
אמורים? - בתלושין מן הקרקע, אבל מחובר לקרקע - אפילו כולו
אבוד - אסור; ואם אין לו מה יאכל - קוצר, ומעמר, ודש,
וזורה, ובורר, וטוחן, וכלבד שלא ידוש בפרות.'!

אמר ליה: (האי דקתני 'מחובר אפילו כולו אבוד נמי אסור' - רבי יוסי היא, ו) יחידאה היא,
ולא סבירא לן כוותיה; דתניא: 'כלל אמר רבן שמעון בן גמליאל
משום רבי יוסי: דבר התלוש מן הקרקע, אפילו מקצתו אבוד -
מותר; והמחובר לקרקע - אפילו כולו אבוד אסור.'; ואי רבי
יוסי - ידוש נמי בפרות: הא אמר רב יצחק בר אבא: מאן תנא
שינוי במועד בדבר האבד - דלא כרבי יוסי!
אמר לך: הכא נמי, כיון דכל יומא לאו בפרות דיישי - האידנא
נמי לאו שינוי הוא (כי דיישי בלא פרות, ולעולם רבי יוסי היא, והא דאסר בפרות - משום
דאושא מילתא היא).

תנו רבנן: 'טוחנין במועד לצורך המועד, ושלא לצורך המועד -
אסור; ואם טחן (במועד לצורך המועד) והותיר (עד לאחר המועד) - הרי זה מותר
(לאכלו אחר המועד).

קוצצין עצים במועד לצורך המועד, ושלא לצורך המועד - אסור,
ואם קצץ והותיר - הרי זה מותר.

מטילין שכר במועד לצורך המועד, ושלא לצורך המועד - אסור,
ואם הטיל והותיר - הרי זה מותר.

וכלבד שלא יערים (שלא יעשה הרבה, ויאמר: "לצורך המועד אני עושה" - ומתכוין כדי שתשתייר
לאחר המועד).

ורמינהו: 'מטילין שכר במועד לצורך המועד, ושלא לצורך המועד
- אסור. אחד שכר תמרים, ואחד שכר שעורים. ואף על פי שיש לו
ישן - מערים ושותה מן החדש (שיכול לומר: "לצורך המועד הטיל")'!
תנאי היא, דתניא: 'אין מערימין בכך, רבי יוסי בר יהודה
אומר: מערימין.'

רב חצרו ליה חצדא בחולא דמועדא, שמע שמואל - איקפד.

לימא שמואל (דאקפיד) כיחידאה סבירא ליה (כהיא מתניתא: 'מחובר אפילו כולו
אבוד נמי אסור', ואוקימנא כרבי יוסי - יחידאה)?

לא, חצדא דחטיי הוה, דלא הוה פסיד (להכי איקפד, אבל בחצדא דשערי - לא סבר
לה כרבי יוסי דאסיר).

ורב מאי טעמא עביד הכי?

אין לו מה יאכל הוה (להכי עביד הכי), ושמואל לא סיימוה קמיה (לא אמרו
לו דלא הוה ליה מה יאכל, להכי איקפד).

אי נמי: אדם חשוב שאני (רב לא הוה ליה למיעבד הכי, אפילו אין לו מה יאכל).

רבי יהודה נשיאה נפק (בחצר בשבת) בחומרתא דמדושא (טבעת, היא של מתכת
וחותמה של אלמוג), ואשתי מיא דאחים קפילא ארמאה; שמע רבי אמי -

איקפד. אמר רב יוסף: מאי טעמא איקפד? אי משום חומרתא

דמדושא - הא תניא: 'השידין' (ננשקיא [פריפה, סיכה לקשוט] בלעז) הנזמים
והטבעות - הרי הן ככל הכלים הניטלין בחצר; אי משום דאישתי

מיא דאחים קפילא ארמאה - הא אמר שמואל בר יצחק אמר רב: 'כל
שנאכל כמות שהוא חי - אין בו משום בישולי נכרים' (ומיא שתו אינשי

כמות שהן)!

אדם חשוב שאני (יש לו להחמיר על עצמו יותר, ולא הוה ליה למיפק בחומרתא דמדושא, ולא

למישתי מיא דאחים קפילא נכרי).

אמר רב חננאל אמר רב: קוצץ אדם דקל במועד, אף על פי שאינו צריך אלא לנסורת (עצים דקים שנופלין מן החתיכה) שלו. לייט עלה אביי.

רב אשי הוה ליה אבא (יער) בשלנייא (פירוש: שם העיר, כלומר, היה לו יער באותו מקום), אזל למיקציה בחולא דמועדא. אמר ליה רב שילא משלנייא לרב אשי: מאי דעתיך? - דקאמר רב חננאל אמר רב: 'קוצץ אדם דקל במועד אף על פי שאינו צריך אלא לנסורת שלו'? הא לייט עלה אביי! אמר ליה: לא שמייע לי, כלומר: לא סבירא לי. אישתמיט נרגא, בעי למיפסקיה לשקיה ([בשק] דרב אשי, משום דעבר אדאביי). שבקיה (לאבא, דלא קצציה במועד, שהרגיש משום דעבר אדאביי נפל ליה נרגא), והדר אתא.

רב יהודה שרא למיעקר כיתנא (בחולא דמועדא), ולמיקטל (לחתוך) כשותא (הומלון [כשות]), ולמיעקר שומשמי. אמר ליה אביי לרב יוסף: בשלמא כיתנא - חזי לחפיפה (לכסות בו מאכל, כגון תאנים ותמרים לצורך המועד), כשותא - חזי לשיכרא, אלא שומשמי למאי חזי? חזי לנזיי דאית בהו. (לנזיי - כמו 'נזייתא דשיכרא' (בבא קמא לה, א), לנזיי - גרעינין דאית בהו בשומשמי, דחזו למיעבד בהו משחא).

רבי ינאי הוה ליה ההוא פרדיסא דמטא זמניה בחולא דמועדא, קטפיה. לשנה שהיה כולי עלמא לפרדיסייהו לחולא דמועדא. אפקריה רבי ינאי לפרדיסיה ההוא שתא (משום דעל ידו היה תקלה לעלמא, דשהו עד לחולא דמועדא וקטפי).

משנה: מכניס אדם פירותיו מפני הגנבים, ושולה (מעלה) פשתנו מן המשרה בשביל שלא תאבד, ובלבד שלא יכוין את מלאכתו במועד (שיש לו פנאי בשאר ימות השנה, והוא משהה למועד). וכולן, אם כווננו מלאכתן במועד - יאבדו (שאסור ליהנות מהן).

גמרא: תנא: 'ובלבד שיכניסם בצנעא לתוך ביתו'. רב יוסף הוה ליה כשורי, עיילינהו ביממא. אמר ליה אביי: והתניא 'ובלבד שיכניסם בצנעא בתוך ביתו'? אמר ליה: צנעא דהני - יממא הוא (אפילו בלילה כיממא דמי, ולא סגי ליה שלא להכניסו, להכי מכניסו נמי ביום), כיון דבליילא בעו גברא יתירי, ובעו מדוכרי דנורא (אבוקות) - אושא מילתא.

ושולה פשתנו מן המשרה [בשביל שלא תאבד, ובלבד שלא יכוין את מלאכתו במועד]: בעי מיניה רבי ירמיה מרבי זירא: כוון מלאכתו במועד ומת, מהו שיקנסו בניו אחריה (לבניו נמי יהא אסור אותה מלאכה, דכיון דכוון מלאכתו במועד - דין הוא שיהו אסורין ליהנות ממנה, כשם שהיה אביהם קיים)? אם תימצי לומר

(מועד קטן יג, א) צרם און בכור (חתן מאזנו מעט, כדי שיהא בעל מום ויהא מותר לו, ואסור לעשות כן משום מום לא יהיה בו (ויקרא כב, כא), כלומר: לא תטיל בו מום; ואם הטיל בו מום - קנסוהו רבנן דלא יהנה ממנו, ואם מת) קנסו בניו אחריה (אין בניו נהנין ממנו) - משום דאיסורא דאורייתא; ואם תמצי לומר מכר עבדו לנכרי ומת (מכר עבדו לנכרי - קנסוהו רבנן, ויצא לחירות, דאי ברח מן הנכרי - אין ישראל יכול לכופו לעבודתו, ואם מת -) קנסו בניו אחריה (אין בניו יכולין לכופו) - משום דכל יומא מפקע ליה ממצות (דכל זמן שהוא ברשות הנוכרי אינו עוסק במצות), הכא מאי? גברא (דנתכוון לעשות מלאכה) קניס רבנן (שלא ליהנות ממנה), והא ליתיה? או דלמא ממונא קניס רבנן, והא איתיה (ואפילו בניו אין יכולין ליהנות ממנה)?

אמר ליה: תניתוה [שביעית פ"ד מ,ב]: 'שדה שנתקווצה' (ניטלו ממנה קוצים שבה) כשביעית - תזרע למוצאי שביעית; נטייה (נזבלה, שהולך הזבל בעגלות ומשאות) או נדידה (על ידי דיר בהמה, לזבלה; עבודת קרקע היא) - (כל הני מדרבנן נינהו, ואף על פי כן קנסו ד) לא תזרע למוצאי שביעית', ואמר רבי יוסי בר חנינא: נקטינן: הטיבה ומת - בנו זורעה, אלמא לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן. קנסו רבנן: טימא טהרותיו (של חברו) ומת - (קנסו דחייב לפרעו) לא קנסו בנו אחריו; מאי טעמא? היזק שאינו ניכר (דהא בעיניה הוא) לא שמיא היזק: לדידיה קנסו רבנן, לבריה לא קנסו רבנן.

משנה:

אין לוקחין בתים עבדים ובהמה אלא לצורך המועד או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל.

גמרא:

בעא מיניה רבא מרב נחמן: שכר פעולה שאין לו (לפועל) מה יאכל מהו (שיתן לו מלאכה, ולשוכרו כדי שיהא לו מה לאכול)?
אמר ליה: תנינא 'או לצורך המוכר', 'שאין לו מה יאכל' לאתויי מאי? לאו לאתויי שכר פעולה (אי למוכר - הא תני ליה 'לצורך המוכר', אלא לאתויי שכר פעולה: שאין לו מה יאכל, דמותר)?
אמר ליה: לא, פרושי קא מפרש ('לצורך המוכר' כיצד? כגון שאין לו למוכר מה יאכל, ולעולם לא תיפשוט מינה לשכר פעולה).
אמר ליה: לא, פרושי קא מפרש ('לצורך המועד' כיצד? כגון שאין לו למוכר מה יאכל, ולעולם לא תיפשוט מינה לשכר פעולה).
איתיביה אביי: 'אין כותבין שטרי חוב כמועד, ואם אינו מאמינו (מלוה ללוה) או שאין לו מה יאכל - הרי זה יכתוב' שאין לו מה יאכל לאתויי מאי (אם משום לוה - הא קאמר אם אינו מאמינו מותר! והכא לא מצי לתרוצי 'פרושי קא מפרש', דהכי מיתרמי מילתא: דאם אינו מאמינו שאין לו מה יאכל - לאו מילתא היא, דהא מותר בלאו הכי) - לאו לאתויי שכר פעולה (שאין לו לסופר מה יאכל - שרי בחולו של מועד)? שמע מינה.

מותיב רב ששת: [תוספתא פסחים פ"ג ה"ח (ליברמן)]: 'וחכמים אומרים: שלש אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות: החייטין והספרין והכובסין: החייטין שכן הדיוט תופר כדרכו בחולו של מועד, הספרין והכובסין שכן הבאין ממדינת הים והיוצא מבית האסורין מותרין לספר ולכבס בחולו של מועד' ואי סלקא דעתא שכר פעולה שאין לו מה יאכל שרי, כל מלאכות נמי לישתרו (בערב הפסח), דהא איכא שכר פעולה שאין לו מה יאכל (בחולו של מועד! אלא תיפשוט מיניה דשכר פעולה שאין לו מה יאכל - אסור בחולו של מועד)?

מתקיף לה רב פפא: (אדרב ששת פריך, מדפריך מהאי דתנן שלש אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים כו' - אלמא סבר: כל מלאכה שרשאי אתה לעשות בחולו של מועד - עושין אותה בערב הפסח) אלא מעתה, בניין לישתרי (בערב הפסח), שכן כותל הגוהה לרשות הרבים, סותר ובונה כדרכו מפני הסכנה (בחולו של מועד)?
מתקיף לה רבינא: אלא מעתה, לבלר לישתרי, שכן כותבין קידושי נשים גיטין ושוברין? (רבינא סבר נמי כרב פפא);
אלא אמר רב אשי: מועד ארבעה עשר קא רמית?: מועד משום טירחא הוא, ובמקום פסידא שרו רבנן; ארבעה עשר משום צורך יום טוב הוא: מידי דצורך יום טוב שרו רבנן (כגון שלש אומניות ותו לא, והוא הדין אם אין לו מה יאכל, דאין צורך יום טוב גדול מזה), מידי דלאו צורך יום טוב לא שרו רבנן.

משנה:

אין מפנין מבית לבית, אבל מפנה הוא לחצרו (והא משמע ליה עכשיו: שמביא מבית שבחצר אחרת לחצרו);
אין מביאין כלים מבית האומן;
אם חושש להם (שמא יגנבו) - מפנן לחצר אחרת.

גמרא :

והאמרת רישא 'אין מפנין (מבית לבית) ' כלל ?
אמר אביי : סיפא אתאן לבית שבחצר (והכי קתני: מפנה הוא מבית שבחצר לחצר).

ואין מביאין כלים מבית האומן :
אמר רב פפא : בדיק לן רבא (אי ידעינן לתרוצי) : תנן 'אין מביאין כלים מבית האומן', ורמינהו [פסחים 9' ד מ"ז] : 'מוליכין ומביאין כלים מבית האומן ואף על פי שאינן לצורך המועד' ? ושנינן ליה : כאן (מוליכין ומביאין כלים) בארבעה עשר, כאן (אין מביאין) בחולו של מועד.
איבעית אימא : הא והא בחולו של מועד, כאן (אין מביאין) במאמינו (לאומן, דשלא לצורך הוא), כאן בשאינו מאמינו (מביאין) ;

(מועד קטן יג, ב)

והתניא (סיועא) : 'מביאין כלים מבית האומן, כגון כד מבית הכדר וכוס מבית הזוג (כד וכוס - לצורך המועד הן) אבל לא צמר מבית הצבע ולא כלים מבית האומן (צמר וכלים - אין צורך המועד) ; ואם אין לו (לאומן) מה יאכל - נותן לו שכרו ומניחו אצלו, ואם אינו מאמינו - מניחו בבית הסמוך לו, ואם חושש להם שמא יגנבו - מפנן לחצר אחרת, ואם אינו מאמינו (בחצר אחרת) - מביאן בצנעה כתוך ביתו' (אלמא: בשאינו מאמינו מביאין !).

תרצת 'מביאין', 'מוליכין' (דקתני מתניתין דפעמים מוליכין) קשיא, דקתני : 'אין מביאין' וכל שכן שאין מוליכין (ומתניתין דהכא קתני אין מביאין, כל שכן דאין מוליכין, וליכא לתרץ באין מאמינו - דמוליכין מאי מאמינו שייך) ! ?
אלא מחזורתא כדשניין מעיקרא (כאן בארבעה עשר, כאן בחולו של מועד).

משנה :

מחפין (מכסין) את הקציעות בקש ;
רבי יהודה אומר : אף מעבין ;
מוכרי פירות כסות וכלים - מוכרים בצנעה לצורך המועד ;
הציידין והדשושות (שדשין וכותשין חיטין לדייסא) והגרוסות (שטוחנין פולין לגריסין) עושין בצנעה לצורך המועד (בצנעה - שמא יאמרו: זה לוקח שלא לצורך המועד) ;
רבי יוסי אומר : הם החמירו על עצמן .

גמרא :

פליגי בה רבי חייא בר אבא ורבי אסי, ותרוייהו משמיה דחזקיה ורבי יוחנן : חד אמר 'מחפין' = אקלושי (שמכסהו בענפים מרוחקין זה מזה, דלא הוי כסוי גמור), 'מעבין' = אסמוכי (הענפים סומך זה לזה, דהוי כסוי גמור), וחד אמר 'מחפין' = בין אקלושי בין אסמוכי, 'מעבין' = עושה אותו כמין כרי.

תניא נמי הכי 'מעבין עושה אותו כמין כרי' (מכנסין אותן ביחד, כדי שיהיו נוחין לכסות), דברי רבי יהודה.

מוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצנעה לצורך המועד ; הציידין והדשושות והגרוסות עושין בצנעה לצורך המועד ;
רבי יוסי אומר : הם החמירו על עצמן ;
איבעיא להו : הן החמירו על עצמן דלא הוו עבדי כלל (ולחומרא) ? או דלמא (החמירו על עצמן) דהוו עבדי בצנעה (לעשות בצנעה מדעתן, ואם רוצין לעשות בפרהסיא - עושין, ולקולא) ?
תא שמע : 'מוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצנעה לצורך המועד ; רבי יוסי אומר : תגרי טבריא הן החמירו על עצמן שלא יהו מוכרין כל עיקר ;
צדי חיות ועופות ודגים צדין בצנעה לצורך המועד ;
רבי יוסי אומר : צדי עכו הן החמירו על עצמן שלא יהו צדין כל עיקר ;
דשושי (דשי תבואה ; איכא דאמרי דשושי = המשברין תבואה חדא לשנים, ושורין במים כו') חילקא טרגיס וטיסני - דוששין בצנעה לצורך המועד ;

רבי יוסי אומר: דשושי ציפורי הן החמירו על עצמן שלא יהו דוששין כל עיקר';
אמר אביי: 'חילקא' = חדא לתרתי; 'טרגיס' = חדא לתלת;
'טיסני' = חדא לארבעה.
כי אתא רב דימי - אמר: כונתא (כוסמת שלותתין אותן, היינו חילקא).
מיתיבי: 'חילקא טרגיס וטיסני' - טמאין בכל מקום (מקבלין טומאה בין בכפרים בין בכרכים, דקיימא לן (פסחים מ,א): טולת של בני כרכים מקבלת טומאה, שהוכשרה במים, ובני כפרים אין מקפידין אסולת נקיה ללחות במים, וטולת שלהן טהור, שלא הוכשר מעולם, אבל חילקא - טמאין בכל מקום, אפילו בכפרים, דאי אפשר להם בלא לתיתה);
בשלמא למאן דאמר חדא לתרתי לתלת ולארבעה - משום הכי טמאין בכל מקום, דאתכשור (דשרי להו במיא; לעולם הוי כונתא, ומיקלפן, דשרי להו במיא דשרי קליפה);
אלא למאן דאמר כונתא - אמאי טמאין בכל מקום? הא לא איתכשור?
כגון דמיקלפן, דאי לאו דשרא להו במיא - לא הוה מיקלפא;
ואמאי קרי ליה 'חילקא'?
דשקל חלקיהו (כלומר: כשנוטל הקליפה והוי חלק).
מיתיבי [תוספתא נדרים פ"ד ה"ג (ליברמן)]: 'הנודר מן הדגן אסור אף בפול המצרי יבש, ומותר בלח ומותר באורז בחילקא וטרגיס וטיסני';
בשלמא למאן דאמר חדא לתרתי חדא לתלת וחדא לארבעה - שפיר: דנפקו להו מתורת דגן; אלא למאן דאמר כונתא - דגן מעליא הוא?!
קשיא.
רב הונא שרא להו להנהו כרופייתא (מוכרי בשמים) למיזל לזבוני כי אורחיהו בשוקא.
איתיביה רב כהנא: 'חנות פתוחה לסטיו - פותח ונועל כדרכו (הואיל ואינו פתוח לרשות הרבים כשאר חנויות); פתוחה לרשות הרבים - פותח אחת ונועל אחת (אבל כדרכו - לא: אינו מוכר כדרכו); וערב יום טוב האחרון של חג - מוציא ומעטר את שוקי העיר בפירות, בשביל כבוד יום טוב האחרון';
מפני כבוד יום טוב האחרון - אין, שלא מפני כבוד יום טוב לא?
לא קשיא: הא בפירי (שיש לחשוד שקונה לצורך ימות השנה) הא בתבלין (בתבלין מוכר כדרכו, כגון כרוב וכרשינין - הכל יודעין דלצורך המועד הן, וליכא חשדא, שאין ראויין להתקיים, הלכך - אפילו בפרהסיא מותר).

הדרן עלך מי שהפך